

08/05/2020

Názor

Sú európski poľnohospodári a vlastníci lesov skutočne v centre Stratégie biodiverzity do roku 2030?

Európska komisia pracuje na Stratégii, v ktorej načrtne pozíciu EÚ k celosvetovým rokovaniam a predloží záväzky EÚ na riešenie príčin straty biodiverzity do roku 2030. V súčasnosti uvažovaný prístup je však oprávneným dôvodom na obavy všetkých európskych poľnohospodárov, vlastníkov lesov a ich družstiev. Dôvodom je skutočnosť, že **súčasný návrh Stratégie sa nezakladá na niektorých jej hlavných predpokladoch:**

“Táto stratégia navrhuje holistický prístup k politike biodiverzity. Je to podnikanie v duchu a v akcii. Ochrana a obnova prírody nemôžu byť uložené iba nariadením. Poľnohospodári, rybári, lesníci, vlastníci pôdy a používatelia sú jadrom tejto stratégie: sú kľúčovými aktérmi pri ochrane biodiverzity, pričom z nej priamo profitujú.”

Pri čítaní nedávno oznámenej verzie návrhu sme si všimli, že tento holistický prístup sa uplatňuje iba do tej miery, že sa Stratégia snaží riešiť čo najviac prvkov týkajúcich sa biodiverzity, ale reflexia sociálno-ekonomických dôsledkov rôznych cieľov v súčasnom návrhu jednoznačne chýba. V súčasnosti Stratégia biodiverzity navrhuje súbor cieľov a posudzovanie vplyvu bude nasledovať iba ako druhý krok. Pre poľnohospodárov je to ako zapliahuť voz pred koňa. Napriek tomuto prístupu bude Komisia musieť skôr alebo neskôr vyriešiť hlavnú otázku: **Aký bude kumulatívny sociálno-ekonomický vplyv nasledujúcich cieľov (vrátane vplyvu na ceny potravín) v Európe?**

- **10% využívaných poľnohospodárskych plôch v rámci neprodukčných prvkov**

– Okrem straty na výnosoch a príjmoch poľnohospodárov je pravdepodobné, že takýto cieľ by znížil schopnosť poľnohospodárov reagovať na trh alebo nedostatok spôsobený nepriaznivými klimatickými podmienkami a zvyšujúcim sa globálnym dopytom (jeden z hlavných dôvodov, prečo bolo povinné úhorovanie ornej pôdy zrušené v roku 2008). Komisia by sa namiesto toho mala zamerať na riešenia prospešné pre obe strany, ktoré podnecujú a podporujú prijatie opatrení, ktoré sú

produktívne a zároveň prispievajú k biodiverzite¹, zatiaľ čo vyňatie pôdy z produkcie bude dobrovoľné. Komisia by sa mala tiež zaviazat', že bude pripravovať schémy, ktoré umožnia poľnohospodárom získať odmenu za ekosystémové služby, ktoré poskytujú.

- **Najmenej 25% poľnohospodárskej pôdy v EÚ by mala byť v režime ekologického poľnohospodárstva**

– Ako poľnohospodári sme naďalej poháňaní dopytom a zodpovedajúcim spôsobom reagujeme na požiadavky trhu. Pochybujeme však, že navrhovaný údaj sa javí ako realistický, keďže je to takmer štvornásobok dnešných 7%. Návrh Stratégie sa nezaobera skutočnosťou, že ekologická výroba má podľa globálnych priemerov zvyčajne výnosy o 25% nižšie ako tradičné výnosy². Rozdiel je obzvlášť veľký v prípade pšenice, pričom výnos sa pohybuje medzi 40% (Nemecko) a 85% (Taliansko) konvenčných výnosov³. Okrem toho je potrebné vziať do úvahy počet poľnohospodárov⁴, ktorí sa každoročne rozhodnú pre návrat z ekologickej výroby z dôvodu výrobných obmedzení, súvisiacich nákladov, nedostatku miestneho dopytu, byrokracie a nákladov na certifikáciu. Poľnohospodári by sa zapojili do komplexného procesu prechodu na ekologické poľnohospodárstvo iba za predpokladu, že budú mať dlhodobé výhody vyplývajúce z trhu. Rovnováha medzi ponukou a dopytom je nevyhnutná na udržanie ekonomickej životaschopnosti ekologických poľnohospodárov tým, že sa neznížia ceny na úrovni farmy.

- **Významné zníženie používania prípravkov na ochranu rastlín (POR) a hnojív**

– Správa Útvary vyhodnocovania vedecko-technických možností Európskeho parlamentu (STOA) z roku 2018⁵ jasne naznačila, že bez POR sa výnosy výrazne znížia. V závislosti od plodiny sa zaznamenalo zníženie medzi 19% (pšenica) a 42% (zemiaky). Tieto zníženia sú vyššie v regiónoch s vysokou skutočnou výrobou, zemiaky aj v dôsledku vstupu hnojív, vysoko výnosných odrôd, zavlažovania, atď. Bez POR vrátane bio pesticídov a hnojív je ohrozená potravinová bezpečnosť 11 miliárd ľudí a hospodárska životaschopnosť našich fariem. Návrh stratégie sa nezaobera týmito potenciálnymi dôsledkami ani neuvádza, že poľnohospodári by v tomto prípade potrebovali prístup k primeranému súboru bezpečných, účinných a cenovo dostupných alternatív, ako aj prístup k najnovším poznatkom, technológiám a

¹ Všetky typy oblastí ekologického záujmu.

² Zdroj: <https://doi.org/10.1111/1365-2664.12035>

³ Zdroj: <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/farming/documents/market-brief-organic-farming-in-the-eu-mar2019-en.pdf>

⁴ Čiastkové údaje uvádzajú, že priemerne 4 500 poľnohospodárov opustilo ekologickú výrobu ročne v období rokov 2013 – 2017 v porovnaní s 5 400 novo zaregistrovanými výrobcami. Zdroj: Idem.

⁵ Zdroj: [https://www.europarl.europa.eu/stoa/en/document/EPRS_IDA\(2019\)634416](https://www.europarl.europa.eu/stoa/en/document/EPRS_IDA(2019)634416)

najlepším poradenským službám. Namiesto teoretických cieľov musíme pracovať na konkrétnych riešeniach.

V súčasnosti zvažovaný návrh nie je dostatočne podnikavý. Komisia sa v ňom vo veľkej miere spolieha na cestovný ruch a rekreáciu ako hlavné zdroje nových pracovných miest a rastu pre vidiecke oblasti - dva sektory, ktoré boli v dôsledku súčasnej pandémie COVID-19 veľmi postihnuté. Komisia okrem toho pri uvádzaní ekonomických prínosov chránených oblastí, ktoré vo veľkej miere súvisia s cestovným ruchom a rekreáciou, neuvádza, že ekonomické prínosy, ktoré tieto odvetvia majú, by mohli mať negatívny vplyv aj na biodiverzitu a ekosystémy. Činnosti, ako je výstavba a doprava, ako aj masívna uhlíková stopa cestovného ruchu, môžu rovnako vytlačiť zvieratá, narušiť ekosystémy a znížiť biodiverzitu. Žiadne z týchto aspektov nie sú zahrnuté v ekonomickom oceňovaní, ktoré používa Komisia, a podľa toho istého zdroja by určite mali byť súčasťou akéhokoľvek úplného posúdenia nákladov a prínosov siete chránených území⁶.

Hoci súčasný návrh stratégie uvádza opak, vytvára priestor pre **väčšiu, nie menšiu** reguláciu, pretože vyžaduje prísnu ochranu lesov, záväzné ciele, nový právny rámec EÚ pre obnovu ekosystémov a stanovuje časový rámec na implementáciu smerníc o prírode, ktorými sa OECM⁷ dostávajú do právnej ochrany, oznamuje zmeny smernice o obnoviteľných zdrojoch energie, ktoré ovplyvňujú prístup k spravodlivosti pred vnútroštátnymi súdmi atď. **Zároveň odstraňuje veľmi potrebnú flexibilitu z členských štátov** a plánuje zaviesť veľa prísnych usmernení a kritérií. Tento prístup len obmedzí rozsah, v akom možno hospodárske, sociálne a kultúrne požiadavky a regionálne a miestne charakteristiky v budúcnosti zohľadniť⁸. Ešte znepokojujúcejšie je, že väčšina uvedených opatrení je zameraná na činnosti súvisiace s poľnohospodárstvom a lesným hospodárstvom. Zatiaľ čo iné podniky, odvetvia a mestské oblasti sa budú povzbudzovať, aby konali dobrovoľne a zúčastňovali sa na rôznych platformách a partnerstvách, čo by mohlo mať za následok, že Európa nebude schopná riešiť niektoré z nepriamych príčin straty biodiverzity.

Aj keď sa jedná o financovanie ambiciózných cieľov, zdá sa, že Komisia rozdeľuje zdroje s rozpočtovou optikou - zdá sa, že umenie spočíva v tom, že obmedzené množstvo verejných peňazí prechádza veľmi dlhú cestu - s nejasnými spôsobmi, ako skutočne mobilizovať súkromné zdroje na financovanie ambiciózných cieľov v oblasti biodiverzity. Odvetvie poľnohospodárstva potrebuje viac investícií pri zohľadnení očakávaní spotrebiteľov a cieľov trvalej udržateľnosti.

Komisia by nemala zabúdať, že poľnohospodárstvo je rozdielne od iných podnikov, pretože musí fungovať v rámci obmedzení stanovených prírodou. To znamená, že nepriaznivé

⁶ Source: https://www.miteco.gob.es/es/biodiversidad/publicaciones/tourism_and_n2000_tcm30-196987.pdf

⁷ Ostatné účinné ochranné opatrenia založené na oblasti podľa rozhodnutia o CBD/CBD/COP/DEC/14/8 nemusia byť právne chránené.

⁸ Požiadavka článku 2.3 smernice o biotopoch.

počasie alebo zmeny klimatických podmienok môžu mať obrovský vplyv na biodiverzitu a dostupnosť dodávok a poľnohospodári majú len obmedzenú kontrolu nad tým, koľko dopestujú v danom roku. Keďže rast poľnohospodárskej produkcie vyžaduje určitý čas, reakcia na zvýšený alebo znížený dopyt môže trvať aj niekoľko rokov. Je preto nemožné, aby sa poľnohospodári správali ako vlastníci podnikov v odvetviach, ako je výroba a to znamená, že sú oveľa viac vystavení dramatickým zmenám na trhu.

Môžeme len dúfať, že Komisia si uvedomí, že sila európskeho poľnohospodárstva a lesného hospodárstva skutočne spočíva v jeho rozmanitosti a že všetci poľnohospodári a vlastníci lesov by mali byť stredobodom stratégie⁹. Konečným cieľom stratégie by nemalo byť menej poľnohospodárstva alebo dostupnosti biomasy, ale skôr udržateľnejšie poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo v EÚ. Vzhľadom na účinky krízy COVID-19 nemôžeme riskovať ďalšie prerozdelenie nášho poľnohospodárstva do zámoria z hľadiska životného prostredia, ako aj potravinovej bezpečnosti. Komisia by preto nemala očakávať, že európski poľnohospodári, vlastníci lesov a ich družstvá budú podporovať stratégiu, ktorá podkopáva životaschopnosť sektorov znížením ich produktivity a kapacít na investovanie, a to aj do nástrojov, ktoré sú ohľadupľnejšie k životnému prostrediu, ďalej obmedzuje spôsoby využívania svojej pôdy, podrobuje ich ďalšiemu zdaneniu a robí z nich cieľ negatívnych stigmatizujúcich kampaní.

Dobrou správou je, že Komisia má ešte čas¹⁰ tento návrh vylepšiť a okrem mnohých ďalších sa zaoberať hore uvedenými nedostatkami. Európski poľnohospodári, lesníci a vlastníci pôdy budú zodpovedajúcim spôsobom reagovať a budú podporovať konkrétne, pragmatické opatrenia, ktoré ocenia skutočné riešenia pred nereálnymi cieľmi.

Pekka Pesonen
generálny tajomník Copa a Cogeca

⁹ Výskum ukázal, že na zvýšenie akceptácie väčšieho počtu chránených území medzi dotknutými zúčastnenými stranami by mohli pomôcť pozitívne stimuly a postupy zapojenia zúčastnených strán zdola nahor. Zdroj: <https://doi.org/10.1111/cobi.13479>

¹⁰ Najmä preto, že medzinárodné rokovania a 15. schôdza Konferencie zmluvných strán (COP 15) k Dohovoru o biologickej diverzite (CBD) sa odkladajú.